

Enhancing trust between parents and adolescent to promote adolescent political development and solve political conflict in family ¹

Mati Tajaroensuk²

Received: June 8, 2022 Revised: December 09, 2022 Accepted: December 11, 2022

Abstract

This academic article presented the relative between the political development stage, Parenting styles, trust, and enhancing trust for reducing political conflict between parents and adolescents in the family. The political development stage refers to the political construct and represented political understanding. The political development stage develops from political socialization by talking, debating, observing, and political participation. Parenting styles were part of political socialization. Parenting styles affected the political development stage of adolescents, raised questions about the political concept, accept or decline parents' political orientations, and became a political conflict in a family between parent and adolescent. Authoritative parenting enhanced talking, debating, and listening together. But the political debates were a sensitive topic in Thailand's context. Adolescents are worried to debate with their parents because they lacked trust. Trust can enhance by adjusting to friendship relationships, keeping a promise, and honesty with adolescents. At last, trust can decrease political conflict in the family.

Keywords: Political conflict in family, adolescent political development, trust, interpersonal

---

¹ This paper submitted in partial fulfillment of Social and Humanity General Education Panyapiwat Institute of management

² Lecture at Social and Humanity General Education Panyapiwat Institute of management,
E-mail: matitaj@pim.ac.th

การเสริมสร้างความไว้วางใจระหว่างบิดามารดาและวัยรุ่นเพื่อส่งเสริมพัฒนาการความคิดทาง การเมืองและแก้ปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองภายในครอบครัว¹

มติ ทาเจริญศักดิ์²

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้นำเสนอความเกี่ยวข้องระหว่างพัฒนาการความคิดทางการเมือง รูปแบบการเลี้ยงดู ความไว้วางใจ และการส่งเสริมความไว้วางใจเพื่อลดความขัดแย้งทางการเมืองในครอบครัวระหว่างบิดามารดาและวัยรุ่น พัฒนาการความคิดทางการเมืองเป็นโครงสร้างความคิดทางการเมืองและสะท้อนถึงความเข้าใจทางการเมืองของบุคคล โดยพัฒนาการความคิดทางการเมืองแต่ละขั้นที่ได้รับอิทธิพลมาจากการถ่ายทอดทางสังคมทางการเมืองด้วยการสนทนา ถกเถียงแลกเปลี่ยนความคิดเห็น สังเกตและลงมือมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมือง การอบรมเลี้ยงดูเป็นรูปแบบการถ่ายทอดทางสังคมการเมืองประเภทหนึ่ง รูปแบบการอบรมเลี้ยงดูที่แตกต่างกัน ส่งผลต่อพัฒนาการความคิดทางการเมืองแตกต่างกัน รวมถึงการตั้งคำถามต่อแนวคิดทางการเมือง ยอมรับหรือต่อต้านความคิดทางการเมืองของบิดามารดาจนก่อให้เกิดความขัดแย้งทางการเมืองภายในครอบครัวขึ้น การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยส่งเสริมให้เกิดการสนทนา ถกเถียงแลกเปลี่ยนและรับฟังความคิดเห็น แต่การสนทนาการเมืองเป็นเรื่องละเอียดอ่อน วัยรุ่นกังวลการสนทนาทางการเมืองเพราะขาดความไว้วางใจต่อบิดามารดา การเสริมสร้างความไว้วางใจสามารถพัฒนาได้ด้วยการปรับความสัมพันธ์เป็นรูปแบบเพื่อน รักษาสัญญา แสดงความจริงใจต่อยุวชนอย่างสม่ำเสมอ จะเสริมสร้างความไว้วางใจให้กับวัยรุ่นและเกิดการสนทนาทางการเมืองเพื่อลดปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองภายในครอบครัว

คำสำคัญ: ความขัดแย้งทางการเมืองในครอบครัว พัฒนาการความคิดทางการเมือง ความไว้วางใจ ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล

¹ บทความวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของสาขาสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ สำนักการศึกษาทั่วไป สถาบันการจัดการปัญญาภิวัฒน์

² อาจารย์ประจำ สาขาสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ สำนักการศึกษาทั่วไป สถาบันการจัดการปัญญาภิวัฒน์ อีเมล: matipim@pim.ac.th

ที่มาและความสำคัญ

ในปัจจุบันสังคมไทยประสบกับความขัดแย้งทางการเมืองอย่างรุนแรงทุกภาคส่วนแม้กระทั่งสถาบันครอบครัว ทำให้เกิดปัญหาอย่างรุนแรงและทวีความรุนแรงมากขึ้น ถึงขั้นตัดความสัมพันธ์ทางสายเลือดระหว่างบิดามารดาและวัยรุ่น เพียงเพราะความคิดเห็นทางการเมืองที่แตกต่างกันระหว่างบิดามารดาและวัยรุ่น และไม่สามารถยุติปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองในครอบครัวได้ (Sidhisamarn, 2020) แม้จะมีหลายหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับสถาบันครอบครัวและนักจิตวิทยาและวัยรุ่นออกมาเสนอทางออกแก้ปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองที่เกิดขึ้น ได้แก่ การเปิดพื้นที่ในการแสดงความคิดเห็นของวัยรุ่นมากขึ้น (BBCTHAI, 2020) แต่ดูเหมือนเป็นไปได้ยากในทางปฏิบัติ

หลายฝ่ายมองว่า เพราะความเปลี่ยนแปลงของสังคมไทย ที่เปลี่ยนจากครอบครัวใหญ่มาเป็นครอบครัวเดี่ยว ทำให้วัยรุ่น ขาดการดูแลอย่างเหมาะสมจากบิดามารดาหรือผู้ปกครอง ทำให้วัยรุ่นหลุดไปจากค่านิยมที่ผู้ปกครองยึดถือ ควบคู่กับการพัฒนาของเทคโนโลยีดิจิทัล ทำให้วัยรุ่นสามารถรับข้อมูลข่าวสารจากทั่วทุกมุมโลกได้อย่างรวดเร็วและง่ายดาย เปิดรับแนวคิด ค่านิยมที่หลากหลายทำให้เกิดความขัดแย้งทางค่านิยมต่าง ๆ กับ บิดามารดา โดยเฉพาะแนวคิดทางการเมืองต่าง ๆ ทำให้เกิดปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองขึ้น (Kaewkaewpan, 2018; Rassarin, 2018) แต่ในความเป็นจริงแล้ว เกิดขึ้นมาจากความคิด ความเข้าใจทางการเมืองหรือที่เรียกว่า พัฒนาการความคิดทางการเมือง (Political development) ที่แตกต่างกันระหว่างวัยรุ่นและบิดามารดา ทำให้เกิดความขัดแย้งทางการเมืองภายในครอบครัวขึ้น

แนวคิดพัฒนาการความคิดทางการเมือง เป็นแนวคิดที่อธิบายถึงพัฒนาการโครงสร้างความคิดทางการเมืองเป็นลำดับขั้น วัยรุ่นเรียนรู้แนวคิดทางการเมืองผ่านการมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลรอบข้าง เช่น ครอบครัว และกิจกรรมทางการเมืองต่าง ๆ โดยเฉพาะการสนทนา ถกเถียง กับบุคคลอื่น ๆ รูปแบบการอบรมเลี้ยงดู เป็นปัจจัยสำคัญหนึ่งส่งผลต่อพัฒนาการความคิดทางการเมือง (Adelson & O'Neil, 1966; Connell, 1977) โดยเฉพาะรูปแบบการอบรมเลี้ยงดูในไทยส่วนใหญ่ มักใช้รูปแบบเข้มงวดกวดขัน มีกฎระเบียบที่เคร่งครัด รวมถึงมุ่งใช้ความรุนแรงเพื่อให้หลานจำมากกว่าให้เกิดความเข้าใจ (Boonmee, 2002; Thongsepee, 2018) รูปแบบการอบรมเลี้ยงดู มีผลต่อพัฒนาการความคิดทางการเมืองของวัยรุ่นเช่นกัน ประกอบกับค่านิยมของคนไทย มักจะหลีกเลี่ยงการสนทนาเกี่ยวกับประเด็นทางการเมือง เพื่อรักษามิตรภาพ เพราะการเมืองเป็นเรื่องความเชื่อส่วนบุคคล ทำให้การสนทนาการเมืองเป็นเรื่องละเอียดอ่อนที่แม้แต่ภายในครอบครัวยังยากที่จะสนทนากัน (Chailaor, 2021)

จากการทบทวนวรรณกรรมในประเด็นที่มีความขัดแย้งในเรื่องอื่น ๆ ในครอบครัว พบว่าสัมพันธภาพที่ดีระหว่างบิดามารดาและวัยรุ่นจะนำไปสู่พฤติกรรมการเปิดเผย (Disclose) ส่งผลให้เกิดการสนทนากัน ทำให้เกิดการผสมผสานความเข้าใจกันได้ (Chaihanchai, 2018; Sansupa, 2019; Gornnum et al., 2019) ปัจจัยที่นำไปสู่การเปิดเผยของวัยรุ่นต่อบิดามารดา คือ ความไว้วางใจ (Trust) ทำให้วัยรุ่นกล้าที่จะเปิดเผยเรื่องราวของตนเอง ให้บิดามารดาได้รับรู้ เป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้บิดามารดาได้รับรู้เกี่ยวกับความคิด ความรู้สึก เหตุผลของวัยรุ่น ทำ

ให้สามารถปรับความเข้าใจอย่างมีเหตุผลกับวัยรุ่นได้ การส่งเสริมความไว้วางใจให้กับวัยรุ่นจึงเป็นปัจจัยสำคัญที่จะช่วยในการแก้ไขปัญหาพฤติกรรมเสี่ยงของวัยรุ่นต่าง ๆ อีกมากมาย Smetana (2010) ดังนั้นในครอบครัวที่วัยรุ่นไว้วางใจบิดามารดาของตนเอง จะทำให้วัยรุ่นกล้าที่เข้ามาสนทนาเกี่ยวกับประเด็นทางการเมืองกับบิดามารดา ทำให้เกิดพัฒนาการความคิดทางการเมืองที่เพิ่มขึ้นและลดความขัดแย้งทางการเมืองภายในครอบครัวลงได้ เพราะเกิดการสนทนาแลกเปลี่ยนกันจนเกิดความเข้าใจแก่กันภายในครอบครัว หากสามารถพัฒนาความไว้วางใจแก่กันได้ภายในครอบครัวจะช่วยให้สมาชิกในบ้านเกิดความไว้วางใจกันมากขึ้น

เมื่อทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับพัฒนาการความคิดทางการเมือง การอบรมเลี้ยงดูที่ส่งผลพัฒนาการความคิดทางการเมือง และความไว้วางใจต่อการเปิดเผยของวัยรุ่นต่อการสนทนาทางการเมืองเพื่อให้เกิดพัฒนาการความคิดทางการเมืองของวัยรุ่น พบว่าในประเทศไทยยังมีผู้ที่ศึกษาในประเด็นเหล่านี้ไม่มากและเมื่อพิจารณาจากบริบทการอบรมเลี้ยงดูภายในประเทศไทยแล้วพบว่า ไม่ส่งเสริมการสร้างความไว้วางใจระหว่างบิดามารดากับวัยรุ่นเท่าที่ควร ในบทความนี้ผู้เขียนนำเสนอ แนวคิดเกี่ยวกับพัฒนาการความคิดทางการเมือง รูปแบบการอบรมเลี้ยงดูที่ส่งผลต่อพัฒนาการความคิดทางการเมือง แนวคิดเกี่ยวกับความไว้วางใจ และการเสริมสร้างความไว้วางใจเพื่อสนทนาการเมืองกับวัยรุ่น เพื่อประโยชน์ทางวิชาการและนำองค์ความรู้ไปใช้ในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองในครอบครัว

แนวคิดพัฒนาการความคิดทางการเมือง

นักจิตวิทยากลุ่มพัฒนาการได้ศึกษาเกี่ยวกับความคิดทางการเมืองและพบว่า ความคิดและความเข้าใจมีลักษณะเป็นโครงสร้างและพัฒนาเป็นลำดับขั้นเหมือนพัฒนาการทางความคิดของเพียเจต์ (Berti, 2005) จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการความคิดทางการเมืองพบว่า มีนักวิชาการหลายท่านสรุปว่าพัฒนาการมีความเหมือนและความแตกต่างกันในหลายประเด็น ดังนี้ ในด้านความเหมือน ทุกคนมองว่าแนวคิดทางการเมืองพัฒนาขึ้นทีละเล็กทีละน้อย ค่อยเป็นค่อยไป และ ในช่วงแรกวัยรุ่นจะไม่เลือกข้างฝ่ายใดแต่เมื่อเกิดความคิดทางการเมืองขั้นสูงสุดจะเกิดการเลือกข้างทางการเมืองหรือที่เรียกว่า การโน้มเอียงทางการเมือง (Political Orientations) แต่จุดที่แตกต่างกัน คือ ช่วงอายุแต่ละขั้นและลักษณะแต่ละขั้นของพัฒนาการ นักวิชาการบางคนมองว่า พัฒนาการแนวคิดทางการเมืองเริ่มต้นตั้งแต่ช่วงอายุ 3 ปี (Berti, 2005) แต่บางคนมองว่าช่วงอายุที่เริ่มต้นตั้งแต่ 5 ปี (Dawson et al., 1972, as cited in Padthaisong, 1990) บางคนเริ่มตั้งแต่ช่วง 9 ปี ขึ้นไป (Adelson & O'Neil, 1966) บางคนไม่ได้กำหนดช่วงอายุเอาไว้ (Connell, 1977) สาเหตุของความแตกต่างของขั้นพัฒนาการมาจาก สองปัจจัย ปัจจัยแรกคือความแตกต่างของระบอบการเมืองในแต่ละประเทศที่ศึกษาทำให้เกิดความแตกต่างในแต่ละขั้นของพัฒนาการ อีกปัจจัยคือ ความเป็นนามธรรมของแนวคิดทางการเมือง กล่าวคือ ในการสร้างโครงสร้างทางความคิดทั่วไปเกิดจากการมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมรอบตัวที่สามารถสังเกตเห็น จับต้องได้ จากนั้นจึงค่อย ๆ สร้างโครงสร้างทางความคิดขึ้นมา แต่แนวคิดทางการเมืองเป็นสิ่งนามธรรมที่ไม่สามารถจับ

ต้องได้วัยรุ่นเรียนรู้แนวคิดทางการเมืองผ่านการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นในสังคมผ่านการใช้ภาษาและข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ จนก่อเกิดพัฒนาการความคิดทางการเมืองขึ้น แต่ด้วยความเป็นนามธรรมสูงทำให้แนวคิดทางการเมืองเป็นเรื่องที่เข้าใจยากและเกิดความเข้าใจผิดได้ (Berti, 2005; Connell, 1975) เพียเจต์และไวล์ (Piaget & Weil, 1951, as cited in Berti, 2005) เป็นกลุ่มนักจิตวิทยาคนแรกที่ริเริ่มศึกษาเรื่องนี้

จากการทบทวนแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับแนวพัฒนาการความคิดทางการเมือง (Political Development) ของ คอนเนล (Connell, 1977) ใช้แนวคิดของเพียเจต์เป็นฐานในการพัฒนาแนวคิดของเขา ผู้เขียนจึงขอเสนอแนวคิดของคอลแนลให้ผู้อ่านได้เห็นภาพพัฒนาการความคิดทางการเมือง โดยมีรายละเอียดดังนี้ (Adelson & O'Neil, 1966; Connell, 1977; Berti, 2005; Dawson et al., 1972, as cited in Padthaisong, 1990; Miller, 2018)

1. รู้จักแต่ไม่เข้าใจ (Intuitive thinking) ในขั้นนี้ อยู่ช่วงอายุ 13 ปี ในวัยนี้ยังไม่สามารถเข้าใจและแยกแยะสิ่งที่เกี่ยวข้องและไม่เกี่ยวข้องกับการเมือง รวมถึงไม่สามารถแยกแยะองค์ประกอบต่าง ๆ ในการเมือง เช่น ฝ่ายรัฐบาลคือใคร ฝ่ายค้านคือใคร นายกรัฐมนตรีวัยรุ่นอาจจะรู้จักแต่ไม่รู้ว่าทำหน้าที่อะไรทางการเมืองหรือการบริหารประเทศเพราะยังไม่เข้าใจโครงสร้างทางการเมือง

2. เข้าใจตามที่รับรู้ (Primitive realism) พัฒนาการทางความคิดในช่วงนี้จะอยู่ในช่วงอายุ 13-15 ปี เด็กจะเริ่มทำความเข้าใจเกี่ยวกับโลกของการเมือง จากสิ่งที่สามารถสังเกตเห็น จับต้องได้ แต่ยังไม่เข้าใจโครงสร้างทางการเมืองที่ซับซ้อนได้ แต่พอจะเข้าใจว่า บุคคลนี้มาจากกลุ่มพรรคการเมืองใดผ่านการแสดงออกทางการเมือง วัยรุ่นเรียนรู้ทางการเมืองผ่านการอบรมสั่งสอนและสังเกตความคิด การกระทำทางการเมืองของบิดามารดา ในช่วงวัยนี้จะมีการแสดงเหตุผล ความคิด การกระทำทางการเมืองที่ขัดแย้งกันเอง นอกจากนี้อุดมการณ์ทางการเมืองสามารถเปลี่ยนแปลงได้ตามการรับข่าวสารหรืออาจจะเปลี่ยนไปตามเพื่อนหรือกลุ่มคนที่คลุกคลี

3. ก่อเกิดแนวคิดทางการเมือง (Construction of political order) ขั้นนี้อายุกำลังเข้าสู่ช่วงวัยรุ่นประมาณ 15-18 ปี เริ่มทำความเข้าใจแนวคิดต่าง ๆ ทางการเมืองมากขึ้นโดยเฉพาะแนวคิดเชิงนามธรรม (Abstract) เช่น ความสัมพันธ์ระหว่างผู้ทำกิจกรรมทางการเมืองแต่ละฝ่าย เริ่มเข้าใจโครงสร้าง รายละเอียดต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับทางการเมืองมากขึ้น แต่ยังขาดความโน้มเอียงทางการเมือง เพราะเวลายังอยู่ในช่วงเก็บเกี่ยวความรู้ความเข้าใจทางการเมืองในเชิงลึก อุดมการณ์ทางการเมืองสามารถเปลี่ยนแปลงได้เพราะยังมองประเด็นทางการเมืองแบบแยกส่วนกัน ในการแสดงความคิดเห็นในขั้นนี้จะอิงกับสิ่งที่เขาพบในชีวิตจริงกับหลักการทางการเมืองที่สนใจ ในช่วงวัยนี้เป็นช่วงวัยที่วัยรุ่นให้ความสนใจการศึกษาแนวคิดทางการเมืองต่าง ๆ มากที่สุด เพราะความอยากรู้อยากเห็นของวัยรุ่น (Russo & Stattin, 2017) ความแตกต่างระหว่างขั้นที่ 2 และ 3 คือ ขั้นที่ 2 เด็กหรือวัยรุ่นจะได้รับอิทธิพลความคิดมาจากผู้ถ่ายทอดเป็นหลัก แต่ในขั้นที่ 3 จะเกิดมาจากความอยากรู้อยากเห็นของวัยรุ่น แต่ยังคงอาศัยการแลกเปลี่ยนทางความคิดกับบุคคลอื่นเช่นกัน

4. อุดมการณ์ทางการเมือง (Ideological thinking) ในขั้นนี้วัยรุ่นจะอยู่ในช่วงอายุ 18 ปี ขึ้นไปสามารถเข้าใจความคิดทางการเมืองแบบนามธรรม (Abstract) ได้ และเข้าใจสภาพสังคมและการเมืองต่าง ๆ แบบองค์รวมได้ เพราะวัยรุ่นสามารถคิดได้อย่างเป็นระบบ แยกแยะประเด็นที่เกี่ยวข้องและไม่เกี่ยวข้อง รวมถึงสามารถเข้าใจแนวคิดทางการเมืองที่ลึกซึ้งได้ และเมื่อเกิดความเข้าใจแนวคิดต่าง ๆ ทางการเมือง และเกิดความโน้มเอียงทางการเมืองขึ้น รวมถึงอุดมการณ์ทางการเมืองของตนเองขึ้น

จากขั้นที่หนึ่งจนถึงขั้นที่สี่สาระสำคัญของการถ่ายทอดทางสังคมทางการเมืองต่อพัฒนาการความคิดทางการเมืองของเด็กและวัยรุ่น คือ ความคิด ความเชื่อทางการเมืองของเด็กหรือวัยรุ่นในช่วงแรกเกิดมาจากการถูกครอบงำทางความคิดของผู้ใหญ่ผ่านการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้ใหญ่ทำให้เด็กหรือวัยรุ่นเกิดความคิด ความเข้าใจและก่อร่างโครงสร้างความคิดทางการเมืองขึ้น โดยเริ่มต้นจากที่ไม่สนใจ สู่การทำความเข้าใจเชิงรูปธรรมไปสู่นามธรรม เข้าใจบทบาทหน้าที่ของบุคคลสำคัญหรือสถาบันทางการเมืองต่าง ๆ จากแยกส่วนมาสู่การเชื่อมโยงแต่ละส่วนเข้าด้วยกัน จนก่อเกิดเป็นความโน้มเอียงทางการเมืองของตนเองขึ้น

การถ่ายทอดทางสังคมทางการเมืองส่งผลต่อพัฒนาการความคิดทางการเมืองของวัยรุ่น

วัยรุ่นมีพัฒนาการความคิดทางการเมือง ผ่านการได้รับทัศนคติทางการเมืองและก่อเกิดเป็นความคิดของตนเองมาตั้งแต่เมื่อไรและเกิดขึ้นมาได้อย่างไร การได้รับข้อมูลทางการเมืองทำให้วัยรุ่นสนใจศึกษาและค้นหาอุดมการณ์ทางการเมืองของตนเอง กระบวนการนี้เรียกว่า การถ่ายทอดทางสังคมทางการเมือง (Political Socialization) สถาบันทางสังคมต่าง ๆ เช่น ครอบครัว สถานศึกษา กลุ่มต่าง ๆ และ สื่อสารมวลชน เป็นผู้หล่อหลอม ความคิด ค่านิยมต่าง ๆ ให้กับสมาชิกใหม่ของสังคมให้เกิดความคิดและความเข้าใจทางการเมืองที่สอดคล้องกับความคิด ความเชื่อทางการเมืองของสังคมนั้นแก่วัยรุ่น ช่วงแรกวัยรุ่นได้รับอิทธิพลมาจากการถ่ายทอดทางสังคมทางการเมือง จาก ความคิด ความเชื่อ และพฤติกรรมทางการเมืองของบิดามารดา ตั้งแต่ช่วงอายุ 3 ถึง 13 ปี หลังจากนั้นจึงก่อรูปแบบความคิด ความเชื่อทางการเมืองของตนเองขึ้นรูปแบบการถ่ายทอดทางสังคมทางการเมือง สามารถจำแนกได้สองรูปแบบใหญ่ ดังนี้ (Berti, 2005; Karomprach, 2010; Padthaisong, 1999)

1) การถ่ายทอดตรงอย่างตั้งใจ (Direct learning, Intentional learning) คือ สมาชิกใหม่เรียนรู้ความคิด ความเชื่อ รวมถึงอุดมการณ์ทางการเมืองจากความตั้งใจของผู้ถ่ายทอดประกอบด้วย 1.1) การทำตามที่ได้รับอบรมสั่งสอนจากผู้ถ่ายทอด ทำให้เกิดการจดจำและกลายเป็นความคิด ความเชื่อของตนเอง 1.2) การเรียนรู้จากความคาดหวัง (Anticipatory Political Socialization) มาจากความรับรู้คาดหวังของตัวบุคคลและก่อให้เกิดการกำหนดบุคลิกภาพและพฤติกรรม 1.3) การได้รับการศึกษาทางการเมือง (Political Education) 1.4) การเรียนรู้จากประสบการณ์ (Experience) และ 1.5) การมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมือง

2) การถ่ายทอดอย่างไม่ตั้งใจ (Indirect learning, Unintentional learning) คือ สมาชิกใหม่ได้รับความคิด ความเชื่อ รวมถึงอุดมการณ์ทางการเมืองโดยไม่ตั้งใจจากผู้ถ่ายทอด โดยมีสองรูปแบบย่อยคือ 2.1) การ

ฝึกหัด (Apprenticeship) การฝึกหัดนี้เป็นการฝึกการทำงานกิจกรรมอื่นที่ไม่ใช่กิจกรรมทางการเมือง แต่มีรูปแบบหรือกระบวนการบางอย่างที่คล้ายคลึงกับกิจกรรมทางการเมือง เช่น สถานักศึกษาในมหาวิทยาลัยเกิดจากนักศึกษารวมกลุ่มตามความสนใจและมาดำเนินกิจกรรมร่วมกัน การรวมกลุ่มกันย่อมเกิดการบริหารจัดการภายในกลุ่มตนเองขึ้นไม่ว่าจะเป็นตำแหน่งหัวหน้า ตำแหน่งกรรมการ หรือตำแหน่งต่าง ๆ ทำให้เกิดโครงสร้างและระบบของสถานักศึกษา และโครงสร้างสถานักศึกษามีความคล้ายคลึงกับระบอบในการบริหารประเทศ เช่น สถานักศึกษาเปรียบเสมือนรัฐสภาที่กำกับดูแลการทำงานของรัฐบาล องค์กรนักศึกษเปรียบเสมือนรัฐบาลที่ทำหน้าที่บริหารกิจการต่าง ๆ สถานักศึกษาระดับคณะ เปรียบเสมือนกับการบริหารจัดการระดับท้องถิ่น มีตัวแทนจากการเลือกตั้งจากนักศึกษาซึ่งคล้ายกับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่ได้รับการเลือกตั้งจากประชาชน และมีกิจกรรมบางประเภทที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาสังคม มีการติดต่อกับสังคมภายนอกมหาวิทยาลัยอีกด้วย ทำให้ได้รับข้อมูล ข่าวสาร เกิดการแลกเปลี่ยนข้อมูลและวิพากษ์วิจารณ์ซึ่งกันและกันทำให้เกิดการเรียนรู้และพัฒนาความคิดทางการเมืองขึ้นจากการมีส่วนร่วมจากกิจกรรมเหล่านี้ทำให้เกิดการเรียนรู้วิธีการและเกิดค่านิยมประชาธิปไตยขึ้น และ 2.2) การสรุปอ้างอิง (Generalization) เมื่อสมาชิกใหม่ได้ฝึกหัดการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในกิจกรรมที่ทำให้เกิดความรู้สึกว่าตนเองเป็นผู้มีความสามารถและมีคุณภาพทางการเมือง ยกตัวอย่างเช่น นักศึกษาที่ประสบความสำเร็จในการทำกิจกรรม เช่น สถานักศึกษาจะเกิดความรู้สึกว่าตนเองมีความรู้ ความสามารถในการรับฟังความคิดเห็น แสดงความคิดเห็นลงคะแนนเสียงในกิจกรรมทางการเมืองต่าง ๆ ทำให้รู้สึกว่าเป็นบุคคลที่มีคุณภาพทางการเมือง (Dawson et al., 1997 as cited Karomprach, 2010; Thanomsuk, 2011)

เมื่อพิจารณาควบคู่กับในแต่ละช่วงพัฒนาการ สามารถสรุปได้ว่า พัฒนาการความคิดทางการเมืองค่อย ๆ ก่อรูปโครงสร้างทางความคิดขึ้นมาจากการถ่ายทอดทางสังคมทางการเมือง จากบุคคลรอบตัว ไม่ว่าจะเป็นครอบครัว เพื่อน ครูอาจารย์ สถานศึกษา หรือสถาบันทางสังคมต่าง ๆ เป้าหมายของการถ่ายทอดทางสังคมทางการเมืองคือการถ่ายทอดความคิด ความเชื่อ อุดมการณ์ทางการเมืองที่สังคมยึดถือให้กับสมาชิกใหม่เข้าใจและยอมรับแนวคิดทางการเมืองเหล่านี้ ส่งผลให้เกิดพัฒนาการความคิดทางการเมืองแก่วัยรุ่นตามลำดับขั้นของพัฒนาการ โดยในช่วงขั้นที่ 1- 2 จะได้รับการถ่ายทอดทางสังคมในรูปแบบทางตรงเป็นหลัก เพราะกำลังสร้างโครงสร้างความคิดความเข้าใจแนวคิดทางการเมือง จึงรับแนวคิดทางการเมืองจากบุคคลใกล้เคียงตัวมาสร้างความเข้าใจของตนเองขึ้น และเมื่อเกิดโครงสร้างความคิดทางการเมืองขึ้น จะเข้าสู่พัฒนาการขั้น 3 ในขั้นนี้ วัยรุ่นจะเริ่มเรียนรู้ผ่านการเรียนรู้ทางอ้อม โดยสังเกตและเปรียบเทียบสิ่งที่ตนเองประสบผ่านการทำกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องหรือมีความคล้ายคลึงกับกิจกรรมทางการเมืองกับแนวคิดทางการเมืองที่ตนเองเข้าใจ ว่ามีความเหมือนหรือแตกต่างกันอย่างไร เมื่อสิ่งที่ประสบแตกต่างกับที่ตนเองเข้าใจจะนำไปสู่การปรับโครงสร้างความคิดอีกที รวมถึงอาจจะมีการออกไปหาคำตอบที่ต้องการเข้าใจทางการเมืองในกิจกรรมการเมืองต่าง ๆ เมื่อได้พัฒนาโครงสร้างความคิดจะนำไปสู่การพัฒนาในขั้นที่ 4 จนเกิดการโน้มเอียงทางการเมืองขึ้น (Adelson & O'Neil, 1966; Berti, 2005; Connell, 1977; Karomprach, 2010; Padthaisong, 1999)

การอบรมเลี้ยงดูของครอบครัวต่อพัฒนาการความคิดทางการเมือง

ครอบครัวเป็นสถาบันทางสังคมหนึ่งที่มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งในการอบรมสั่งสอนสมาชิกใหม่ จนเกิดความคิด ความเชื่อ และพฤติกรรมที่พึงประสงค์ ทั้งนี้ขึ้นกับลักษณะสำคัญสองประการในการอบรมสั่งสอน 1) การมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างครอบครัวและสมาชิกใหม่ และ 2) ลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างครอบครัวและสมาชิกใหม่ รูปแบบการปฏิสัมพันธ์และความสัมพันธ์นี้สามารถสรุปเป็นรูปแบบใหญ่ ๆ ได้สองแบบ คือ 1) การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย คือ รูปแบบที่บิดามารดาให้ความรัก ความอบอุ่น มีเหตุผล ควบคุมบังคับน้อย และ 2) การอบรมเลี้ยงดูแบบเผด็จการหรืออำนาจนิยม พ่อแม่จะใช้อำนาจบังคับ ลงโทษทางกาย ใช้อารมณ์ไม่แสดงเหตุผล และมักไม่เอาใจใส่ทุกซุขหรือให้ความอบอุ่น ลักษณะการอบรมเลี้ยงดูทั้งสองประเภทนี้ ส่งผลต่อพัฒนาการความคิดการเมืองรวมถึงการโน้มน้าวเชิงทางการเมืองแตกต่างกัน (Padthaisong, 1999)

เนื่องจากแนวคิดทางการเมืองเป็นสิ่งที่วัยรุ่นไม่สามารถเรียนรู้ได้โดยตรงต้องเรียนรู้ผ่านบุคคลอื่นหรือสื่อต่าง ๆ ทำให้เกิดช่องว่างระหว่างแนวคิดการเมืองที่ถูกต้องกับความเข้าใจของวัยรุ่น การลดช่องว่างตรงนี้ สามารถทำได้โดยเปิดโอกาสให้วัยรุ่นได้สนทนาถกเถียงกับผู้ใหญ่หรือผู้ที่มีความคิดความเข้าใจแนวคิดทางการเมือง จะช่วยให้เข้าใจแนวคิดทางการเมืองได้ถูกต้องชัดเจนมากยิ่งขึ้น รูปแบบการอบรมเลี้ยงดูมีความสอดคล้องกับการเปิดโอกาสให้วัยรุ่นได้สนทนาถกเถียง หากเป็นการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย เป็นการให้เหตุผลคุยกัน ยอมรับความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ก่อให้เกิดการถกเถียงและเกิดพัฒนาการความคิดทางการเมืองของวัยรุ่น และมีโอกาสมากที่วัยรุ่นจะมีความโน้มน้าวเชิงทางการเมืองฝั่งเดียวกันกับบิดามารดา นอกจากนั้นพบว่า วัยรุ่นจะมีพฤติกรรมสนทนาและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นทางการเมืองกับบุคคลภายนอกมากยิ่งขึ้น ทำให้เกิดความเข้าใจแนวคิดทางการเมืองและเกิดการพัฒนายิ่งขึ้นที่สูงกว่าได้อีกด้วย (Connell, 1977; Padthaisong, 1999; Jennings et al. 2009; Miller, 2018)

หากเป็นการอบรมเลี้ยงดูแบบเผด็จการ เนื่องจากบิดามารดามีความเชื่อว่าตนเองมีสถานะที่สูงกว่าวัยรุ่นจึงใช้วิธีการบังคับให้เชื่อโดยไม่ให้อิสระวัยรุ่นได้แสดงศักยภาพของตนเอง รวมทั้งใช้คำพูดเชิงดูถูกดูแคลน ใช้การลงโทษให้วัยรุ่นทำตาม ในช่วงแรกอาจจะสามารถควบคุมให้วัยรุ่นอยู่เชื่ออย่างที่ตนเองต้องการได้ แต่ในระยะยาวพบว่าเมื่อวัยรุ่นมีความคิดเป็นของตนเอง เขาจะปฏิเสธและพยายามที่จะหาคำตอบในสิ่งที่เขาสงสัยทางการเมือง และปฏิเสธแนวคิดทางการเมืองของบิดามารดามากยิ่งขึ้นพร้อมกับตั้งคำถาม หาข้อมูลมาหักล้างกับความเชื่อทางการเมืองของบิดามารดา ยิ่งบิดามารดาที่มีความสุดโต่งทางการเมืองและบังคับให้เชื่อมากเท่าไร กระบวนการต่อต้านจะยิ่งรุนแรงมากขึ้นเพราะไม่สามารถสนทนา แลกเปลี่ยนกันกับวัยรุ่นได้ ส่งผลให้วัยรุ่นมีความโน้มน้าวไปทางการเมืองฝ่ายตรงข้ามมากกว่า (Rico & Jennings, 2016; Miller, 2018) นอกจากนี้ยังส่งผลต่อการพัฒนาโครงสร้างความคิดทางการเมืองอีกด้วย ยิ่งบังคับมากเท่าไรเด็กและวัยรุ่นจะไม่สามารถพัฒนาความคิดความเข้าใจทางการเมืองได้ (Connell, 1977) เพราะการกดดันให้เด็กและวัยรุ่นทำในสิ่งที่บิดามารดาคิดว่าเป็นสิ่งที่ดีมี

ประโยชน์ส่งผลในทางตรงกันข้าม คือ ยิ่งกดดันและบังคับมากเท่าไรยิ่งทำให้เด็กและวัยรุ่นปฏิเสธหรือไม่ชอบสิ่งนั้น มากยิ่งขึ้น (Peungposop, 2011; Sukadaecha, 2020)

จากที่กล่าวมาจะเห็นว่ารูปแบบการอบรมเลี้ยงดูมีผลต่อพัฒนาการความคิดทางการเมืองทั้งทางบวกและทางลบ กล่าวคือ พัฒนาการความคิดทางการเมืองจำเป็นต้องอาศัยการสนทนาถกเถียง ในการทำความเข้าใจและทำความเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิดทางการเมือง หากบิดามารดามีการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย คือ ใช้เหตุผลในการสนทนา เปิดโอกาสให้วัยรุ่นได้แสดงความคิดเห็นถกเถียง ทำให้เกิดการพัฒนาการความคิดทางการเมืองขึ้น และมีแนวโน้มที่จะเกิดความโน้มเอียงทางการเมืองไปฝ่ายเดียวกันกับบิดามารดาอีกด้วย ในทางตรงกันข้ามบิดามารดามีการอบรมเลี้ยงดูแบบเผด็จการ ใช้การลงโทษและบังคับให้วัยรุ่นเชื่อและโน้มเอียงทางการเมืองมาฝั่งเดียวกับบิดามารดา การอบรมเลี้ยงดูแบบนี้ไม่ช่วยพัฒนาการความคิดทางการเมืองให้กับวัยรุ่นและสามารถควบคุมได้ในระยะแรกแต่ไม่สามารถควบคุมในระยะยาวได้ เพราะวัยรุ่นเริ่มจะเป็นตัวของตนเองมากขึ้นนอกจากนั้นและเริ่มต่อต้านการบังคับของบิดามารดาและมีแนวโน้มทางการเมืองไปฝั่งตรงข้ามกับบิดามารดา

บิดามารดาและวัยรุ่นเปิดใจสนทนากันเพราะความไว้วางใจ

ในเรื่องที่มีความอ่อนไหวและเกี่ยวข้องกับความเชื่อ สังคมไทยมักใช้การหลีกเลี่ยงการพูดถึงประเด็นนั้น เรื่องการเมืองเป็นหนึ่งในประเด็นอ่อนไหวสำหรับสังคมไทย การไม่พูดเรื่องการเมืองเป็นวิถีปฏิบัติที่สังคมไทยทำมาช้านาน แต่ไม่ได้ทำให้เกิดการเข้าใจการเมืองอย่างสร้างสรรค์รวมถึงการเข้าใจความคิดทางการเมืองภายในครอบครัว (Chailaor, 2021) บ่อยครั้งที่การสนทนาการเมืองกับวัยรุ่นหรือเรื่องอื่น ๆ ที่มีความละเอียดอ่อน มักจะเป็นการสนทนาเพียงฝ่ายเดียวจากบิดามารดา วัยรุ่นกลับไม่สนทนาใด ๆ กับบิดามารดาเนื่องมาจากวัยรุ่นไม่ยอมเปิดเผย (Disclose) ความคิดเห็นทางการเมืองของตนเองให้บิดามารดาทราบ สาเหตุสำคัญที่วัยรุ่นไม่กล้าที่จะเปิดเผยความคิดทางการเมืองต่อบิดามารดา ประกอบด้วย 1) สถานะที่แตกต่างกันระหว่างบิดามารดาและวัยรุ่น กล่าวคือ บิดามารดามีสถานะทางสังคมที่สูงกว่าวัยรุ่นทำให้วัยรุ่นรู้สึกที่ตนเองต้องยอมและทำตามผู้ปกครอง การสนทนากับผู้ปกครองจึงเปรียบเสมือนการถูกบังคับ 2) การเมืองเป็นเรื่องที่ละเอียดอ่อนหากวัยรุ่นเปิดเผยความคิดทางการเมืองออกมาแล้วไม่เหมาะสมในมุมมองบิดามารดาอาจถูกลงโทษ ตำหนิดิเตียนได้ และ 3) วัยรุ่นมองว่าการเปิดเผยควรมีขอบเขต ควรมีบางเรื่องที่เขาควรเก็บเป็นความลับได้และเรื่องทางการเมืองควรเป็นหนึ่งประเด็นที่ควรมีการสนทนาในขอบเขตที่ควรสนทนากัน ทั้งสามปัจจัยนี้ ทำให้เกิดช่องว่างในการสนทนากันและไม่ก่อให้เกิดการพัฒนาการความคิดทางการเมือง สิ่งที่จะช่วยลดช่องว่างเหล่านี้และเกิดการเปิดเผยความคิดทางการเมืองของวัยรุ่นต่อผู้ปกครอง คือ ความไว้วางใจ (Trust) ให้เกิดขึ้นระหว่างการสื่อสารจะช่วยให้เกิดการสนทนา แลกเปลี่ยนที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาการความคิดทางการเมืองยิ่งขึ้น (Chaihanchai, 2018; Smetana, 2010; 2017) แต่ความหมายของ ความไว้วางใจในบทความนี้จะมีความหมายของความไว้วางใจที่เกิดขึ้นจากผลของการกระทำ

ไม่ใช่เกิดมาจากความผูกพันระหว่างบิดามารดาและวัยรุ่น ในลำดับถัดไปจะเป็นการทำความเข้าใจเกี่ยวกับความไว้วางใจในมุมมองของผลของการกระทำหรือนักปรัชญากลุ่มอันติวิทยา

ความไว้วางใจคืออะไรในมุมมองของนักจิตวิทยากลุ่มอันติวิทยา

นักจิตวิทยาศึกษาความไว้วางใจมาอย่างยาวนานจนถึงปัจจุบัน อีริคสันเป็นนักจิตวิทยาคนแรกที่สนใจความไว้วางใจ เขามองว่าความไว้วางใจเกิดขึ้นตั้งแต่ทารกและส่งผลตลอดช่วงชีวิต และเชื่อว่าความไว้วางใจมีรากฐานมาจากความผูกพัน (Attachment) และมีแนวทางที่ชัดเจนขึ้นจากการศึกษาของ โบลบีและอินเวิร์ส (Smetana, 2010) ขยายการศึกษาไปสู่ บิดา มารดา เพื่อนและวัยรุ่น จนไปถึงความรักความสัมพันธ์ และกลายเป็นแนวคิดหลักของการศึกษาความไว้วางใจ แต่อย่างไรก็ตามนักวิจัยต่างประสบปัญหาในการให้นิยามความหมายและโครงสร้างของความไว้วางใจเนื่องจากไม่สามารถสรุปขอบเขตและรูปแบบของพฤติกรรมที่สะท้อนถึงความไว้วางใจด้วยเหตุนี้ โรเทนเบิร์ก (Rotenberg, 2010) ได้ออกมาแสดงความคิดเห็นและเสนอทางเลือกกว่าควรจะมีมุมมองของนักปรัชญากลุ่มอันติวิทยา (Teleological หรือ teleology) ที่เป็นจริยศาสตร์เน้นพิจารณาที่ผลการกระทำ (Pawasut, 2018) เมื่อมองในมุมมองของอันติวิทยา ความไว้วางใจ คือ การรับรู้กระทำของคนอื่นต่อบุคคลว่าเป็นอย่างไร และจากแนวทางนี้โรเทนเบิร์กได้ศึกษาความไว้วางใจอย่างต่อเนื่อง เขามองว่าความไว้วางใจมีพื้นฐานมาจากความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล (Interpersonal) โดยสรุปโครงสร้างของความไว้วางใจไว้ 3 องค์ประกอบ ดังนี้ (Rotenberg, 1986; Rotenberg, 2010; Rotenberg et al., 2005)

1. องค์ประกอบด้านพื้นฐานหรือการกระทำ (Base) คือการกระทำของอีกฝ่ายจนทำให้เกิดความไว้วางใจ โดยประเมินในสามด้าน ประกอบด้วย 1.1) ความเชื่อมั่นในการกระทำ (Reliability) หมายถึงการกระทำที่เสมอต้นเสมอปลาย เช่น การรักษาคำพูดของตนเอง ทำให้เกิดความเชื่อมั่น 1.2) ไว้วางใจทางอารมณ์ (Emotional trust) หมายถึง การแสดงออกทางอารมณ์ที่ไม่ทำให้รู้สึกกังวล เช่น เมื่อทราบความจริงบุคคลนั้นจะโกรธหรือไม่ บุคคลนั้นเต็มใจที่จะรับฟังข้อวิพากษ์วิจารณ์จากตนเองหรือไม่ หลีกเลี่ยงการแสดงออกที่ทำให้ไม่สบายใจกับอีกฝ่าย และ 1.3) ความจริงใจ (Honesty) หมายถึง การกระทำที่ต้องการให้ทราบข้อเท็จจริง ให้ความช่วยเหลือ มีความเมตตา แทนที่จะแสดงออกโดยมีจุดประสงค์ในลักษณะของการมู๋ร้ายหรือหวังผลประโยชน์ ให้โอกาสตัดสินใจด้วยตนเองมากกว่าจะใช้วิธีการควบคุมหรือพยายามเปลี่ยนแปลงอีกฝ่ายให้เป็นไปตามที่คิด เช่น การบอกเรื่องสำคัญที่ควรทราบ การให้เจ้าตัวตัดสินใจด้วยตนเอง

2. องค์ประกอบด้านขอบเขตความไว้วางใจ (Domain) เป็นความคิด ความรู้สึกและการแสดงพฤติกรรมของบุคคลต่อบุคคลอื่นในสามด้าน ประกอบด้วย 2.1) เชื่อมกันทางความคิดและความรู้สึก (Cognitive/Affective) คือ บุคคลนั้นเชื่อมั่นในความคิดและความรู้สึกของผู้อื่นบนพื้นฐานของความไว้วางใจทั้งสาม 2.2) เชื่อมกันในการกระทำของผู้อื่น (Behavior-dependent) คือ เชื่อมกันในการกระทำของผู้อื่นบนพื้นฐานของความไว้วางใจทั้งสามด้าน พื้นฐานและแสดงออกในลักษณะที่เชื่อมั่นผู้อื่น เช่น เมื่อมีสัญญาณใจเกิดขึ้น ผู้ใหญ่จะพยายามเต็มที่เพื่อรักษาสัญญาณ

ส่วนเด็กจะอดทนรอคอยตามสัญญา การแสดงออกในด้านอารมณ์ เช่น รู้สึกว่าบุคคลนั้นสามารถที่จะเปิดเผยความลับได้ และการแสดงออกในด้านความจริงใจ คือ รู้สึกว่าเป็นคนให้ข้อมูลที่ถูกต้องแก่ตนเองหรือไม่เสแสร้งเวลาอยู่กับเขา และ 2.3) การแสดงออกถึงความไว้วางใจผู้อื่น (Behavior-enacting, Trustworthiness) เป็นการกระทำที่บุคคลแสดงออกเพื่อให้ผู้อื่นวางใจตนเอง เช่น ในด้านการกระทำ การรักษาคำพูด ในด้านอารมณ์ เช่น การรักษาความลับ และการแสดงออกในด้านความจริงใจ เช่น การเล่าความจริง

3. องค์ประกอบด้านกลุ่มให้ความไว้วางใจ (Target of trust) คือ คุณลักษณะของบุคคลที่ให้ไว้วางใจ โดยแบ่งออกเป็นสองมิติ คือ 1) บุคคลพิเศษ (Specific) ประเภทนี้จะเริ่มต้นจากบุคคลทั่วไปและกลายมาเป็นบุคคลพิเศษและ 2) กลุ่มบุคคลคุ้นเคย (Familiar) ประเภทนี้เป็นบุคคลที่มีความคุ้นเคยอยู่แล้วไปสู่ว่าเป็นบุคคลที่มีความคุ้นเคยมากขึ้น ความแตกต่างของกลุ่มเป้าหมายทั้งสองคือ กลุ่มเป้าหมายแบบแรกมักจะเป็นบุคคลภายนอก เช่น ครู อาจารย์ เพื่อน กลายเป็นบุคคลที่ไว้วางใจมากกว่าคนกลุ่มอื่น เช่น ในเด็กและวัยรุ่น เพื่อนเพศเดียวกันจะไว้วางใจเชื่อใจมากกว่าเพื่อนต่างเพศ และแบบบุคคลคุ้นเคยจะเป็นของบุคคลใกล้ชิดกับเด็กและวัยรุ่น เช่น บิดามารดาหรือญาติพี่น้อง แต่มีระดับความไว้วางใจแตกต่างกัน เช่น เด็กและวัยรุ่นจะไว้วางใจมารดามากกว่าบิดา

จากที่กล่าวมาสามารถสรุปได้ว่า ความไว้วางใจ หมายถึง การรับรู้กระทำของคนอื่นต่อบุคคลว่าเป็นอย่างไร ในสามด้านประกอบด้วย 1) ด้านการกระทำเป็นการกระทำของบุคคลอื่นที่สามารถเชื่อถือได้ว่าจะทำตามสัญญาจัดการกับอารมณ์เมื่อรับรู้ความจริง และ มีความจริงใจต่อบุคคล 2) ด้านขอบเขต เป็นขอบเขตหรือรูปแบบของความไว้วางใจ เช่น ความคิดและความรู้สึกต่อบุคคลนั้นไว้วางใจ ไว้วางใจในการกระทำของคนอื่น รวมถึงกระทำในสิ่งที่ทำให้คนอื่นไว้วางใจในตนเอง และ 3) กลุ่มของความไว้วางใจ คือ ลักษณะของกลุ่มคนที่ตนเองไว้วางใจแบ่งได้สองประเภทคือ บุคคลพิเศษ คือ บุคคลทั่วไปที่กลายเป็นบุคคลพิเศษและบุคคลคุ้นเคย คือ บุคคลใกล้ชิด แต่มีระดับความไว้วางใจแตกต่างกัน

ผลของความไว้วางใจต่อการสนทนาถกเถียงเพื่อพัฒนาการคิดทางการเมือง

แนวคิดทางการเมืองเป็นเรื่องนามธรรม ทำให้การเรียนรู้จำเป็นต้องใช้เวลาเรียนรู้และผ่านการมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่นหรือสถาบันทางสังคมต่าง ๆ เช่น การถกเถียง การสังเกต การทำกิจกรรมทางการเมืองร่วมกัน และด้วยความเป็นนามธรรมนี้ทำให้เกิดความเข้าใจคลาดเคลื่อนจากผู้อื่นและสถาบันทางสังคมรับรู้ได้ (Adelson & O'neil, 1966; Connell, 1977) การสนทนา ถกเถียง แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับผู้อื่นจึงมีความจำเป็นต่อการปรับความเข้าใจแนวคิดทางการเมืองและส่งผลต่อพัฒนาการคิดทางการเมืองของวัยรุ่นอีกด้วย ดังเช่นการศึกษาของ บอยด์ แซฟฟ เพลบีส เวย์เนอร์ และ เลอเนอร์ (Boyd et al., 2011) พบว่าเมื่อเด็กและวัยรุ่นได้รับการศึกษาเกี่ยวกับการเมือง ประกอบกับเด็กและวัยรุ่นมีความไว้วางใจต่อบิดามารดาส่งผลให้เกิดสัมพันธภาพที่ดีระหว่างเด็กและบิดามารดาและมีการเปิดเผยความคิด ความเชื่อทางการเมืองของตนเองให้บิดามารดารับรู้ ก่อให้เกิดการสนทนาและรับฟังความคิดเห็นทางการเมืองซึ่งกันและกัน ส่งเสริมให้เกิดพัฒนาการคิดทางการเมือง

การเมืองของวัยรุ่นรวมถึงแสดงออกทางการเมืองจนทำให้เกิดความยึดมั่นในการเป็นพลเมือง (Civic engagement) จากการศึกษาของ ฮูเก้และบูญเณิน (Hooghe & Boonen, 2014) พบว่า การเปิดโอกาสให้สนทนากับบิดามารดาก่อให้เกิดการถ่ายทอดทางสังคมทางการเมืองและมีความตั้งใจที่จะเลือกพรรคการเมืองพรรคเดียวกันกับบิดามารดา โดยเฉพาะในวัยรุ่นชายในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับบิดา การจะเปิดเผยเล่าความคิด ความเชื่อทางการเมืองของวัยรุ่นต้องอาศัยพื้นฐานของความไว้วางใจต่อบิดามารดา หากบิดามารดาแสดงพฤติกรรมด้านลบออกมา เช่น โมโหเมื่อวัยรุ่นแสดงความคิดเห็นไม่ถูกใจออกมา จะทำให้วัยรุ่นไม่ยอมเปิดเผยเรื่องราวต่าง ๆ และเก็บความลับเอาไว้ยิ่งขึ้น ทำให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ของวัยรุ่นตามมาในอนาคต เพราะวัยรุ่นไม่รู้ว่าควรจะปรับความคิดและแสดงออกอย่างไร (Smetana, 2017) ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของแบรนฟอร์ดและบาร์เบอร์ (Bradford & Barber, 2008) ที่พบว่า เด็กที่มีความขัดแย้งกับบิดามารดาจะไม่สามารถปรับตัวได้และเกิดปัญหาสุขภาพจิตตามมาได้

จากที่กล่าวมาจึงสามารถสรุปได้ว่า ความไว้วางใจของวัยรุ่นต่อบิดามารดาเป็นพื้นฐานสำคัญก่อให้เกิดการเปิดเผย พูดคุย ถกเถียงแลกเปลี่ยนกันทางการเมือง ทำให้เกิดความเข้าใจและพัฒนาความคิดทางการเมืองและช่วยให้บิดามารดาเข้าใจความคิด ความเชื่อของวัยรุ่น หากขาดความไว้วางใจวัยรุ่นจะไม่เปิดเผยความคิด ความเชื่อทางการเมืองให้กับบิดามารดาทราบและไม่อยากจะสนทนา ถกเถียงแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และอาจทำให้เกิดความเข้าใจที่คลาดเคลื่อน ไม่เกิดพัฒนาการความคิดทางการเมือง ความขัดแย้งทางการเมืองขึ้นภายในครอบครัว

วิธีการเสริมสร้างความไว้วางใจในการสนทนาประเด็นทางการเมืองกับวัยรุ่นสำหรับบิดามารดา

จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องพบว่า มีงานวิจัยที่ทิววิจัยเชิงทดลองเกี่ยวกับการเสริมสร้างความไว้วางใจในรูปแบบของความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลไม่มากนัก โดยเฉพาะความสัมพันธ์ระหว่างบิดามารดาและวัยรุ่น แต่หากสกัดจากแนวคิดต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องและงานวิจัยที่มีความใกล้เคียงกันในประเด็นเรื่องที่มีความละเอียดอ่อนคล้ายกับเรื่องทางการเมือง มีแนวทางและการเตรียมตัวได้ดังนี้ (Chaihanchai, 2015; Chanphong, 2019; Kaewkaewpan, 2018; Kamonpornmongkon, et al., 2020; Noonart, et al, 2020)

1. ขึ้นก่อนสนทนา ขึ้นนี้มีความสำคัญที่สุด เพราะการปรับวิธีคิดก่อนเริ่มต้นการสนทนามีความสำคัญมาก เนื่องจากวัยรุ่นต้องการ การสนทนาด้วยเหตุและผลพร้อมสนทนาแบบให้เกียรติซึ่งกันและกัน บิดามารดาส่วนใหญ่มักจะใช้สถานภาพที่สูงกว่าในการอบรมเนื่องจากความเคยชิน ทำให้เกิดการใช้อำนาจในการอบรมเลี้ยงดูโดยไม่รู้ตัว ทำให้ถูกต่อต้านจากวัยรุ่น ดังนั้นการปรับความคิดและเตรียมตัวก่อนเริ่มสนทนาจึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง โดยสิ่งที่จะต้องปรับและเตรียมตัวมีดังนี้ 1.1) ปรับความสัมพันธ์เป็นแบบเพื่อน เนื่องจากความเคยชินในการอบรมเลี้ยงดู ส่งผลให้บิดามารดาใช้อำนาจและการลงโทษบังคับวัยรุ่นให้คิดและเชื่อเหมือนตนเอง แต่การทำเช่นนี้จะทำให้เกิดการต่อต้านจากวัยรุ่นแทน การปรับความสัมพันธ์ในรูปแบบเพื่อน คือ ให้เกียรติ รับฟังปัญหา ไม่ตัดสินตีตรา และไม่บังคับให้อีกฝ่ายทำตามคำแนะนำ แต่ให้ข้อมูลและพิจารณาตัดสินใจด้วยตนเอง 1.2) เตรียม

ความรู้ทางการเมือง เมื่อขาดความรู้ความเข้าใจทำให้เมื่อเกิดคำถามในการสนทนาบิดามารดาจะไม่สามารถให้คำแนะนำหรืออธิบายอย่างเป็นเหตุเป็นผลได้ ทำให้วัยรุ่นเมื่อไม่รับฟังเพราะขาดความเป็นเหตุเป็นผล รวมถึงบิดามารดาไม่ควรยึดติดความรู้ทางการเมืองของตนเองว่าถูกต้องเพราะแนวคิดทางการเมืองเป็นนามธรรมสูงมีโอกาสที่เราจะเข้าใจคลาดเคลื่อนได้ทุกคน จึงไม่ควรที่จะยึดมั่นว่าความคิดทางการเมืองของตนเองถูกต้อง และ 1.3) ปรับความคาดหวังของบิดามารดา ทั่วไปบิดามารดาที่มีความคาดหวังว่าวัยรุ่นจะเปิดเผยเรื่องราวทั้งหมดตั้งเช่นตอนวัยเยาว์ แต่วัยรุ่นกลับมองว่า การรักษาความลับบางอย่างเอาไว้ เป็นการรักษาอัตลักษณ์ของตนเอง ดังนั้น วัยรุ่นจึงไม่เปิดเผยทุกเรื่องกับบิดามารดา เมื่อวัยรุ่นแสดงออกมาผิดความคาดหวังของบิดามารดาบ่อยทำให้เกิดปัญหาความขัดแย้งขึ้น จึงควรปรับความคาดหวังนี้ลง

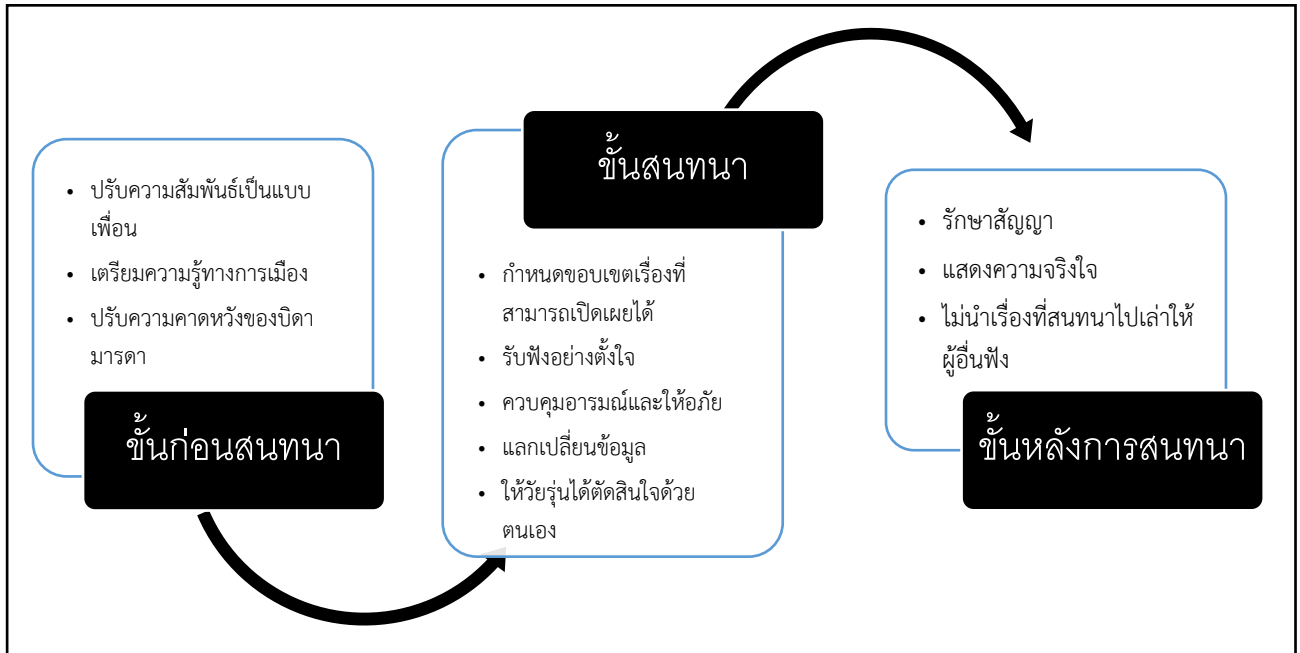
2. ขั้นสนทนา เมื่อกระบวนการสนทนาเริ่มต้นขึ้น สิ่งแรกที่ต้องทำคือ 2.1) กำหนดขอบเขตเรื่องที่สามารถเปิดเผยได้ โดยให้วัยรุ่นเป็นผู้กำหนดขอบเขตตรงนี้และบิดามารดาไม่ควรสอบถามเพิ่มเติมในประเด็นนี้ หรือ จะเปิดโอกาสให้วัยรุ่นปฏิเสธการให้ข้อมูลได้ 2.2) รับฟังอย่างตั้งใจ ควรเปิดโอกาสให้วัยรุ่นได้เป็นฝ่ายสนทนาโดยไม่ถูกขัดจากบิดามารดา ในระหว่างที่ฟังเรื่องราวจากวัยรุ่นบิดามารดาควรจดจำรายละเอียดสำคัญ ถ้าหากวัยรุ่นจำไม่ได้ว่าเล่าประเด็นใดจะได้แน่ชัด รวมถึงอิริยาบถในการฟังมีความสำคัญอย่างยิ่งเพราะวัยรุ่นสังเกตจากตรงนี้ประกอบว่าตั้งใจฟังหรือไม่ 2.3) ควบคุมอารมณ์และให้อภัย เมื่อวัยรุ่นแสดงความคิดเห็นทางการเมือง อาจจะมีความคิดเห็นที่ไม่ถูกต้องหรือขัดใจบิดามารดา หากแสดงความไม่พอใจออกมาจะส่งผลให้วัยรุ่นไม่ไว้วางใจในตัวบิดามารดา จึงไม่ควรแสดงอารมณ์ที่ไม่พอใจออกมา และให้อภัยแก่ความผิดพลาดของวัยรุ่น 2.4) แลกเปลี่ยนข้อมูลกับวัยรุ่น หลังจากวัยรุ่นได้เปิดเผยความคิดเห็นจนจบแล้ว บิดามารดาควรนำเสนอข้อเท็จจริงที่รู้หรือความคิดเห็นของตนเอง หากไม่แน่ใจในเรื่องนั้นหรือมองว่าเป็นเรื่องละเอียดอ่อน ควรพูดกับวัยรุ่นโดยตรงว่าไม่ทราบหรือใช้คำว่า “ในมุมมองของ...มองว่า...” เพื่อเกิดบรรยากาศการสนทนาที่ไม่ตึงเครียดและ 2.5) ให้วัยรุ่นได้ตัดสินใจด้วยตนเอง การให้โอกาสแก่วัยรุ่นในการพิจารณาและเลือกด้วยตนเองเปรียบเสมือนการแสดงออกถึงความไว้วางใจและปรับรูปแบบความสัมพันธ์เป็นรูปแบบของเพื่อนมากขึ้นทำให้วัยรุ่นไว้วางใจในตัวบิดามารดามากขึ้น

3. ขั้นหลังการสนทนา หลังจากการสนทนาจบลงมีสิ่งที่ยังต้องตระหนักและลงมือทำสามประเด็นด้วยกันประกอบด้วย 3.1) รักษาสัญญา ในการสนทนาที่ผ่านมาต้องมีสัญญาใจระหว่างบิดามารดาและวัยรุ่นเกิดขึ้น สิ่งที่ต้องทำคือการรักษาสัญญานี้ให้ได้ เช่น วัยรุ่นสัญญาว่าห้ามเล่าเรื่องทางการเมืองของเขาสนทนาด้วยให้ใครฟัง ฟังก็ไม่ควรเล่าให้ใครฟัง 3.2) แสดงความจริงใจ แสดงออกด้วยการยอมรับในความคิดทางการเมืองของวัยรุ่นและการตัดสินใจในการโน้มเอียงทางการเมืองของเขา 3.3) ไม่นำเรื่องที่สนทนาไปเล่าให้ผู้อื่นฟัง หากวัยรุ่นรู้ว่าบิดามารดาไปเล่าต่อจะส่งผลให้วัยรุ่นไม่ยอมเปิดเผยความคิดทางการเมืองให้ฟังอีก

และจากที่กล่าวมาสามารถสรุปเป็นแผนภาพกระบวนการเสริมสร้างความไว้วางใจเพื่อการสนทนาทางการเมืองได้ตามภาพประกอบที่ 1 ดังนี้

ภาพประกอบ 1

การเสริมสร้างความไว้วางใจเพื่อการสนทนาทางการเมือง

ที่มา: ปรับจาก Chaihanchai (2015), Chanphong (2019), Kaewkaewpan (2018)
Kamonpornmongkon et al. (2020) Noonart et al. (2020)

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

แนวคิดเกี่ยวกับการเมืองเป็นเรื่องที่มีความสลับซับซ้อนและเป็นนามธรรม ต้องใช้เวลาในการเรียนรู้และทำความเข้าใจเพื่อพัฒนาโครงสร้างความคิดทางการเมืองมีโครงสร้างเป็นระดับขั้นเหมือนพัฒนาการ วัยรุ่นรับความคิดเกี่ยวกับการเมืองผ่านการถ่ายทอดทางการเมืองจากบุคคลรอบตัว การพัฒนาความคิดและความเข้าใจทางการเมืองแนวคิดการเมือง เกิดขึ้นจากการถกเถียง พูดคุย และทำกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการเมือง กับบุคคลใกล้ชิดและสถาบันทางสังคมต่าง ๆ สถาบันที่ให้ความรู้เกี่ยวกับแนวคิดทางการเมืองแห่งแรกคือ สถาบันครอบครัว

ครอบครัวถ่ายทอดความคิดทางการเมืองผ่านรูปแบบของการอบรมเลี้ยงดู รูปแบบสามารถจำแนกรูปแบบได้สองประเภทใหญ่ คือ การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย และแบบเผด็จการ ผลของการอบรมเลี้ยงดูทั้งสองประเภทส่งผลต่อพัฒนาการความคิดทางการเมืองแตกต่างกัน การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย เน้นการสนทนา ถกเถียง แลกเปลี่ยนและรับฟังความคิดเห็นซึ่งกันและกันส่งผลให้วัยรุ่นเกิดการเรียนรู้พัฒนาการความคิดทางการเมืองของตนเองและเกิดความโน้มเอียงทางการเมืองฝักใฝ่เดียวกับครอบครัว ในขณะที่การอบรมเลี้ยงดูแบบเผด็จการเน้นการใช้อำนาจและการลงโทษในการบังคับให้คิดเชื่อและโน้มเอียงมาฝักใฝ่เดียวกัน แต่ท้ายที่สุดแล้ววัยรุ่นจะตั้งคำถามและต่อต้านความคิดความเชื่อทางการเมือง จนเกิดความขัดแย้งทางการเมืองขึ้นในครอบครัว ยิ่งเป็นครอบครัวที่มีความคิดทางการเมืองแบบสุดโต่งยิ่งส่งผลเกิดความขัดแย้งที่รุนแรงมากขึ้น

อย่างไรก็ตามการพูดคุยการเมืองในสังคมไทยเป็นเรื่องละเอียดอ่อน แม้จะมีสัมพันธภาพที่ดี แต่วัยรุ่นไม่กล้าที่จะเปิดเผยความคิดเห็นทางการเมืองของตนเองให้บิดามารดาทราบหรือบางครั้งอาจไม่เปิดเผยเพิ่มเติม สาเหตุคือวัยรุ่นไม่ไว้วางใจบิดามารดาในการสนทนาในประเด็นความคิดเห็นทางการเมืองกลัวว่าจะถูกดูว่ากล่าวและถูกลงโทษ เพราะมีความคิดความเชื่อไม่สอดคล้องกับบิดามารดา การสร้างความไว้วางใจให้เกิดขึ้นเริ่มจากการเตรียมตัวก่อนการสนทนาที่บิดามารดาควรปรับความสัมพันธ์กับวัยรุ่นจากบิดามารดาเป็นรูปแบบของเพื่อน เตรียมความรู้ความเข้าใจทางการเมืองและปรับความคาดหวังว่าวัยรุ่นไม่เปิดเผยทุกเรื่องให้ทราบ ระหว่างการสนทนา บิดามารดาควรตกลงกับวัยรุ่นถึงขอบเขตที่จะเปิดเผยให้กับบิดามารดา รับฟังอย่างตั้งใจ ควบคุมอารมณ์และให้อภัย แลกเปลี่ยนข้อมูลและให้วัยรุ่นได้ตัดสินใจด้วยตนเอง และในหลังการสนทนา บิดามารดาควรรักษาสัญญาที่ตกลงกันไว้ แสดงความจริงใจต่อการตัดสินใจทางการเมืองของวัยรุ่นและไม่นำเรื่องของวัยรุ่นไปพูดลับหลัง

สำหรับข้อเสนอแนะในการนำไปใช้ การเสริมสร้างความไว้วางใจไม่สามารถพัฒนาได้ภายในการสนทนาหรือการกระทำไม่กี่ครั้ง ต้องอาศัยความสม่ำเสมอในการพัฒนาความไว้วางใจและความไว้วางใจถูกทำลายได้ง่ายจากความไม่สม่ำเสมอนี้ สำหรับข้อเสนอแนะในการวิจัย แนวคิดความไว้วางใจของโรเทนเบิร์ก (Rotenberg, 2010) มีการศึกษาที่มีโครงสร้างที่ชัดเจน มีแบบวัดที่ได้มาตรฐาน แต่จากการทบทวนวรรณกรรมพบว่ามีงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยเชิงทดลองน้อย ส่วนใหญ่เป็นงานวิจัยแบบสหสัมพันธ์หรือเชิงสาเหตุเป็นส่วนใหญ่ หากสามารถทำวิจัยเชิงทดลองได้จะสามารถยืนยันผลของความไว้วางใจได้เป็นอย่างดี หากมีผู้สนใจที่จะศึกษาในบริบททางการเมืองจะต้องใช้วิธีการศึกษาในลักษณะของสหวิทยาการ (Interdisciplinary) สาขารัฐศาสตร์และจิตวิทยาควบคู่กัน เนื่องจากจำเป็นต้องใช้องค์ความรู้ทั้งสองศาสตร์ในการดำเนินการวิจัย และ ควรมีการศึกษาบทบาทของเพื่อนต่อการถ่ายทอดสังคมทางการเมืองและพัฒนาความคิดเห็นทางการเมืองเพราะเป็นผู้มีอิทธิพลต่อความคิดเห็นทางการเมืองของวัยรุ่นเช่นเดียวกัน

เอกสารอ้างอิง

- Adelson, J., & O'neil, R. P. (1966). Growth of political ideas in adolescence: The sense of community. *Journal of Personality and Social Psychology*, 4(3), 295–306.
<https://doi.org/10.1037/h0023699>
- BBCTHAI. (2020, September). *Fang haidai yut hai pen " læ hā khletlap khui kānmūāng kap lūk chāk kumānphæē chāokhōng phet liāng lūk nōk bān* [how to listening, emotion control and 5 tricks for talk policies with you children from care child out home admin].
<https://www.bbc.com/thai/media-54164193>
- Berti, A., E. (2005). Children's understanding of politics. In E. A. Barrett, & M. E. Buchanan-Barrow (eds.), *Children's Understanding of Society* (pp. 69-103). Psychology Press.

- Bradford, K., & Barber, B. K. (2008). When there is conflict interparental conflict, parent-child conflict, and youth problem behaviors. *Journal of Family Issues, 29*(6), 780-805.
- Boonmee, P. (2002). *Khāniyom kiēokap kān khop phūān tāng phēt læ kānmī phēt samphan rawāng suksā khōṅg prachāchon nai khēt thēsabān muāng Maha Sārakhām chāngwat Maha Sārakhām* [Value associated with sexual relation and sexual intercourse while studying of the people who lived inside Mahasarakham municipal area] [Unpublished Master's Thesis]. Mahasarakham university.
- Boyd, M. J., Zaff, J. F., Phelps, E., Weiner, M. B., & Lerner, R. M. (2011). The relationship between adolescents' news media use and civic engagement: The indirect effect of interpersonal communication with parent. *Journal of Adolescence, 32*, 1167-1179.
- Chailaor, S. (2021, October). *How to khui rūāng kānmūāng bæp mai khūāng chāi kan* [How to political conversation without emotion]. Thairath Online. <https://plus.thairath.co.th/topic/everydaylife/100575>
- Chaihanchai, P. (2018). Kānrprū thung khwām klai chit kap phōmæ læ kān poētpheī ton 'ēng khōṅg lūk nai wairun [Perceived closeness and self-disclosure in adolescents]. *Journal of Communication Arts, 33*(2), 107-120. <https://so02.tci-thaijo.org/index.php/jcomm/article/view/86083/68396>
- Chanphong, J. (2019). *Botbat khōṅg phō mæ phupokkhrōṅg nai kānsūsān rūāng phēt kap lūk* [Parent-Child Sexual Communication]. *Nursing Science Journal of Thailand, 37*(1), 4-16.
- Connell, R. W. (1975). *The Child's construction of politics*. Melbourne University Press.
- Gornnum, S. (2019). *Kānphatthana prōkrēm kān prap phruttkam thī mī phon tō phruttkamkān khop phūān tāng phēt yāng mī wīchāranayān khōṅg wairun tōn ton* [Development of behavioral modification for critical heterosexual relationships behavior among early adolescence]. [Doctoral dissertation]. The Behavioral Science Research Institute. <http://bsris.swu.ac.th/thesis/57199150052RB9992555f.pdf>
- Gornnum, S., Jinge, P., & Peungposop, N. (2019). Prasitthiphon khōṅg prōkrēm kān prap phruttkam thī mī phon tō phruttkamkān khop phūān tāng phēt yāng mī wīchāranayān khōṅg wairun tōn ton [Effectiveness of behavioral modification for critical heterosexual relationships behavior among early adolescence]. *Warasan Phuettikamma, 26*(1), 102-122. <https://so06.tci-thaijo.org/index.php/BSRI/article/view/191677/163901>

- Hooghe, Marc, & Boonen, J. (2013). The Intergenerational transmission of voting intentions in a multiparty setting: An analysis of voting intentions and political discussion among 15-year old adolescents and their parents in Belgium. *Youth & Society*, 125-147. DOI: 10.1177/0044118X13496826.
- Jennings, M. K., Stoker, L., & Bowers, J. (2009). Politics across generations: family transmission reexamined. *The Journal of Politics*, 71(3), 782-799.
- Kaewkaewpan, W. (2018). *Samphanthaphāp khroṅpkhruā kap panhā kānkratham khwāmphit nai wairun* [Family relationships with problem of delinquency in adolescence]. *Veridian E-Journal, Silpakorn University (Humanities, Social Sciences and arts)*, 10(1), 361-371. <https://he02.tci-thaijo.org/index.php/Veridian-E-Journal/article/view/85969/68357>
- Kamonpornmongkon, J., Kosaiyawat, S., & Phengphan, W. (2020). Kān soēm sāng suk phāwā thāng phēt samrap wairun ying thī mī phruttkam siāng [Sexual wellbeing promotion for risk female adolescent]. *Research and Development Journal Loei Rajabhat University*, 15(53), 74-75.
- Karomprach, K. (2010). *Krabuānkān kloṅmklao thāngkān mūāng dān chāriyatham khōṅ samāchik saphā phuthān ratsadōn* [Moral political socialization of members of the house of representative] [Doctor of philosophy' dissertation, Srinakarinwirot University]. The Behavioral Science Research Institute. <http://bsris.swu.ac.th/thesis/461996034RB999f.pdf>
- Miller, R. (2018). *Adolescent Political Development*. Scripps Senior These. http://scholarship.claremont.edu/scripps_theses/1156
- Noonart, T., Lahukarn, B., & Muksing, W. (2020). Kānsūsān nai khroṅpkhruā kap kān panhā thāng phēt wairun Mutsalim [Family communication and problem solving for Muslim teenagers]. *Journal of MCU Nakhondhat*, 7(8), 1-14.
- Padthaisong, S. (1990). *Kānsuksā priāpthiāp kān thāithōt thāngkān mūāng khōṅ nakriān matthayom nai Krung Thep Maha Nakhōn læ chāngwat nai phāk tawan 'ōk chāng nūā* [The comparative study on political socialization of Thai student in Bangkok and a northeastern province]. Srinakarinwirot University.
- Padthasong, S. (1999). *Botbat khroṅpkhruā nai kān thāithōt thāngkān mūāng hai kap nakriān prathom suksā nai Krung Thep Maha Nakhōn* [The role of family on political socialization for elementary students in Bangkok]. Srinakarinwirot University.

- Pawasut, A. (2018). *čariyatham wichāchīp kap phut čariyasāt* [Professional ethics and buddhist ethics]. *Veridian E-Journal, Silpakorn University (Humanities, Social Sciences and arts)*, 10(3), 2288-2303. <https://he02.tci-thaijo.org/index.php/Veridian-E-Journal/article/view/110282/86503>
- Peungposop, N. (2011). *Kān ‘oprom liāngdū khōng bidā māndā kap kān koēt phāwa ‘uān nai dek* [Child’s rearing practices and obesity in children]. *Warasan Phuettikammasat*, 17(2), 1-18. <https://so06.tci-thaijo.org/index.php/BSRI/article/view/347>
- Quintelier, E. (2015). Engaging adolescents in politics: The longitudinal effect of political socialization agents. *Youth & Society*, 47(1), 51-69.
- Rassarin. (2018, 12 June). *ručhak Gen Z hai mākhun mūā phuāk khao tāng kap Millennials nai laklāi ngæmum* [Understanding Gen Z more than now because they different with millennials in many point]. Brand Buffet. <https://www.brandbuffet.in.th/2018/06/gen-z-vs-millennials/>
- Rico, G., & Jennings, M. K. (2016). The formation of Left-Right identification: pathways and correlates of parental influence. *Political Psychology*, 37(2), 237-252.
- Rotenberg, K. J., Fox, C., Green, S., Ruderman, L., Slater, K., Stevens, K., & Carlo, G. (2005). Construction and validation of a children’s interpersonal trust belief scale. *British Journal of Developmental Psychology*, 23, 271-292.
- Rotenberg, J. E. (1986). Same-sex patterns and sex differences in the trust-value basic of children’s friendship. *Sex Roles*, 15(11/12), 613-626.
- Rotenberg, J. F. (2010). The conceptualization of interpersonal trust: A basic, domain, and target framework. In F. J. Rotenberg (Eds.), *Interpersonal trust during childhood and adolescence* (pp. 8-27). Cambridge.
- Russo, S., & Stattin, H. (2017). Stability and change in youths’ political interest. *Social Indicators Research*, 132, 643-658. DOI 10.1007/s11205-016-1302-9.
- (2017). Current research on parenting styles, dimensions, and beliefs. *Current Opinion in Psychology*, 15, 19-25.
- Sansupa, K. (2019). *Kānwichai læ phatthanā rūpbæp kān pruksā khroṅkhrūā phuā sœmsāng kānsūsān rawāng run nai khroṅkhrūā* [The research and development of family counseling model to enhance family transgenerational communication] [Unpublished Doctor of Philosophy’ Dissertation]. Burapha University.

- Sidhisamarn, S. (2020). *mūā khwām khatyāēng lām khao mā nai bān* [When conflict become in your home]. <https://mgronline.com/qpl/detail/9630000084897>
- Smetana, J. G. (2010). The role of trust in adolescent-parent relationships: To trust you is to tell you. In K. J. Rotenberg (Eds.), *Interpersonal Trust During Childhood and Adolescence* (pp 233–246). Cambridge University.
- Sukadaecha, R. (2020). Kān ‘oprom liāngdū dek khōng khroṅkhruā Thai: kān thopthūān wannakam bāep būranakān yāng pen rabop [Child-rearing of Thai families: A systematic integrated literature reviews]. *Journal of Nursing Science & Health*, 43(1), 1-9. <https://he01.tci-thaijo.org/index.php/nah/article/view/183265/163887>
- Thanomsuk, M. (2011). *Kānraprū khāosān thāngkān mūāng kap kān sūān rūām thāngkān mūāng khōng nisit phāk wicha phalasuksā lāe kilā Khana Suksāsāt lāe phatthana sāt mahāwitthaya lāi kaset sāt witthayakhet kamphaēng sēn* [Political Information Perception and Political Participation by Students by undergraduate students majoring in Physical and Sport in Faculty of Education and Development Science, Kasetsart University, Kamphaeng Saen Campus]. Kasetsart University, Kamphaeng saen Campus.
- Thongsepee, W. (2018). Panhā phū kratham khwām phit tām pha ra rāt banyat khumkhroṅg phū thūkkkratham dūāi khwām runrāēng nai khroṅkhruā Phō.Sō. sōngphanhāroṅhāsip: suksā kōṅānī kān rap thōt tām kotmāi ‘ūn [Problem of offender according to the domestic violence victim protection Act, B.E. 2550: Case study of sentenced according to other]. *Wārasān nitisāt lāe sangkhom thōngthin*, 1(2), 95-118. <https://so04.tci-thaijo.org/index.php/ljsj/article/view/155336/112862>
- Yau, J., & Smetana, J. (2003). Adolescent-parent conflict in Hong Kong and Shenzhen: A comparison of youth in two cultural contexts. *International Journal of Behavioral Development*, 27(3), 201-211.